

בראשית פרק י"א פסוקים א'-ט'

בפרק י"א נלמד את פסוקים א'-ט'. נתייחס לחטאם של אנשי בבל, וננסה להגדיר אותו ע"פ הפרשנים השונים. בהתאמה, נלמד את עונשם.

פסוק א'- הרקע לאירוע	א ויהי כל-הארץ, שפה אחת, ודברים, אחדים
פסוקים ב'-ד': תכניתם של האנשים לבנות עיר ומגדל	ב ויהי, בנסעם מקדם; וימצאו בקעה בארץ שנער, וישבו שם. ג. ויאמרו איש אל-רעהו, הבה נלבנה לבנים, ונשרפה, לשרפה; ותהי להם הלבנה, לאבן, והחמר, היה להם לחמר ד ויאמרו הבה נבנה-לנו עיר, ומגדל וראשו בשמים, ונעשה-לנו, שם: פן-נפוצ, על-פני כל-הארץ.

מהו חטאם של אנשי בבל?

התגובה החריפה של ה' לבניית המגדל עוררה את הפרשנים לברר את חטאם של הבונים. הכתוב העלים את החטא והפרשנים עמלו לבארו מתוך עיון בכתובים.

הפרשנים חלוקים ביחס לשאלה מהו החטא, ולומדים אודותיו מדיוק בפסוקים. נעיין בדברי הפרשנים, תוך דגש על נקודת המוצא לפרשנות בתוך הפסוקים.

רש"י (יא,א):

'ודברים אחדים' – באו בעצה אחת ואמרו לא כל הימנו (* 'לא כל הימנו' הינו ניב שפירושו- הסמכות לכך?) שיבור לו את העליונים, נעלה לרקיע ונעשה עמו מלחמה.

דבר אחר על יחידו של עולם.

דבר אחר 'ודברים אחדים', אמרו אחת לאלף ושש מאות חמשים ושש שנים הרקיע מתמוטט כשם שעשה בימי המבול, בואו ונעשה לו סמוכות:

פרקי דרבי אליעזר (היגר) פרק כד:

ר' פנחס אומר לא היו שם אבנים לבנות את העיר ואת המגדל, ומה היו עושין. היו מלבנים לבנים ושורפים אותם, כיוצר חרש, עד שבנו אותו גבוה כשבעה מילין ... מעלות היו לו במזרחו ובמערבו. ואילו, שהיו מעלין לבנים היו עולין ממזרחו. ואלו שהיו יורדין היו יורדין ממערבו. ואם נפל אדם ומת לא היו שמים לבם עליו, ואם נפלה לבנה היו יושבין ובוכין ואומרים מתי תעלה אחרת תחתיה,

רשב"ם (יא, ד):

הבה נבנה לנו עיר וגו' – לפי הפשט מה חטאו דור הפלגה? אם מפני שאמרו "וראשו בשמים", הא[הרי] כתוב "ערים גדולות ובצורות בשמים" (דברים א, כח) [זה לא נחשב חטא]. אלא לפי שציווה הקב"ה "פרו ורבו ומלאו את הארץ" (בראשית א, כח), והם בחרו להם מקום לשבת שם ואמרו "פן נפוצ". לפיכך הפיצם משם בגזרתו:

רש"ר הירש (א, ד):

'נעשה לנו שם'. המגדל אמור היה להיות מזכרת עולם לכוחו של הציבור וחשיבותו על פני היחיד... אולם כאן טמונה הסכנה: אם אין הציבור קורא 'בשם השם'... אם היחיד נדרש להיות עבד לציבור ולא לעבוד את ה', אם הציבור מציג את עצמו כמטרה ולא כאמצעי בלבד, כי אז יאבד כל עתידה המוסרי של האנושות... כסבור הוא (האדם) שהציבור פטור משמירת חוקי המוסר.

פסוקים ה'-ז': תגובת הקב"ה

ה וַיֵּרָד יְהוָה, לִרְאֹת אֶת-הָעִיר וְאֶת-הַמִּגְדָּל, אֲשֶׁר בָּנוּ, בְּנֵי הָאָדָם וַיֹּאמֶר יְהוָה, הֵן עַם אֶחָד וְשִׁפָּה אַחַת לְכֻלָּם, וְזֶה, הַחֲלֹם לַעֲשׂוֹת; וְעַתָּה לֹא-יִבְצֹר מֵהֶם, כָּל אֲשֶׁר יִזְמוּ לַעֲשׂוֹת זֶהָ, נִרְדָּה, וְנִבְלָה שֵׁם, שְׁפָתָם-- אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ, אִישׁ שְׁפַת רֵעֵהוּ. ח וַיִּפֹּץ יְהוָה אֹתָם מִשָּׁם, עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ; וַיַּחְדְּלוּ, לִבְנֹת הָעִיר ט עַל-כֵּן קָרָא שְׁמָהּ, בָּבֶל, כִּי-שָׁם בָּלַל יְהוָה, שְׁפַת כָּל-הָאָרֶץ; וּמִשָּׁם הִפִּיצָם יְהוָה, עַל-פְּנֵי כָל-הָאָרֶץ

פסוק ה': "וירד ה' לראות"

רש"י: "וירד ה' לראות" - לא הוצרך לכך, אלא בא ללמד לדיינים שלא ירשיעו הנדון עד שיראו ויבינו, במדרש רבי תנחומא"

רבות מחשבות בלב איש	ועצת ה' היא תקום
וַיְהִי כָל הָאָרֶץ שִׁפָּה אַחַת	וְנִבְלָה שֵׁם שְׁפָתָם
וּדְבָרִים אֶחָדִים	שָׁם בָּלַל ה' שְׁפַת כָּל הָאָרֶץ
וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ	אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמְעוּ אִישׁ שְׁפַת רֵעֵהוּ
הָבָה נִלְבְּנָה לְבָנִים	הָבָה נִרְדָּה
הָבָה נִבְנֶה לָנוּ עִיר וּמִגְדָּל וְרָאשׁוּ בְשֵׁמִים וְנַעֲשֶׂה לָנוּ שֵׁם פֶּן נָפוּץ עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ:	וַיַּחְדְּלוּ לִבְנֹת הָעִיר: וַיִּפֹּץ ה' אֹתָם מִשָּׁם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ

פסוקים ח'-ט': עונשם של דור הפלגה

רש"י: (ט) ומשם הפיצם - למד שאין להם חלק לעולם הבא. וכי אי זו קשה, של דור המבול או של דור הפלגה, אלו לא פשטו יד בעיקר, ואלו פשטו יד בעיקר כביכול להלחם בו, ואלו נשטפו, ואלו לא נאבדו מן העולם. אלא שדור המבול היו גזלנים והיתה מריבה ביניהם לכך נאבדו, ואלו היו נוהגים אהבה וריעות ביניהם, שנאמר שפה אחת ודברים אחדים. למדת ששנוי המחלוקת וגדול השלום:

הפרק הוא חולייה נוספת בשרשרת הסיפורים בספר בראשית בהם בא לידי ביטוי "משפט ה' בעולם", עליו עמז רמב"ן בהקדמתו לחומש.